

NASILNA VIKTIMIZACIJA DJECE U PANDEMIJSKIM UVJETIMA ŽIVLJENJA U HRVATSKOJ¹

*Prof.dr.sc. Irma Kovčo Vukadin, redovita profesorica u trajnom zvanju, Odsjek za kriminologiju,
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu²*

Dr.sc. Davorka Martinjak, profesorica visoke škole, Policijska akademija, MUP RH

Suzana Kikić, viša predavačica, Visoka policijska škola, Policijska akademija, MUP RH

Sažetak: *Pandemija uzrokovana Covid-19 virusom stubokom je promijenila način života u cijelom svijetu i prisilila države i pojedince na cijeli niz prilagodbi u svakodnevnom funkcioniranju. Prilagodbe na način življenja u pandemijskim uvjetima podrazumijevale su uvođenje cijelog niza mjera na državnoj razini koje su usmjerene na sprječavanje širenja pandemije i u velikom broju država su podrazumijevale uvođenje mjera socijalnog distanciranja, zatvaranja škola, ograničavanja ili potpune zabrane rada uslužnih djelatnosti i drugih mjera. Uvedene mjere utjecale su na sve građane, no postoje određene društvene skupine koje ipak zaslužuju posebnu pozornost u ovakvim kriznim situacijama, a to su djeca. Posebno važno je pitanje eventualnih promjena u nasilnoj viktimizaciji djece u pandemijskim uvjetima življenja. Cilj rada odnosi se na utvrđivanje strukture nasilne viktimizacije djece prema odabranim skupinama kaznenih djela i utvrđivanje promjena u opsegu nasilne viktimizacije djece u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu. Analiza policijskih podataka ukazuje na sljedeće: 1) najzastupljeniji oblik nasilne viktimizacije djece je zlostavljanje djece; 2) u 2020. godini bilježi se porast broja prijava za kaznena djela tjelesne ozljede, prisile, povrede djetetovih prava i nasilja u obitelji; 3) primjetan je pad broja djece žrtava obiteljskog nasilja po prekršajnoj osnovi, 4) kod većine analiziranih kaznenih djela bilježe se mjesečne oscilacije u 2020. u odnosu na 2019. godinu; 5) smanjenje broja djece žrtava obiteljskog nasilja primjetno je u gotovo svim mjesecima 2020. godine u odnosu na 2019. godinu. Zaključno se konstatiraju određene promjene u opsegu i strukturi nasilne viktimizacije djece u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, ističe nemogućnost analize utjecaja pandemijskih mjera na te promjene zbog značajki policijskih statističkih podataka te se naglašava značaj uspostave pouzdane baze podataka o nasilnoj viktimizaciji djece.*

Ključne riječi: *nasilje, djeca, Covid-19, policijski podaci, Hrvatska*

Uvod

Pandemija uzrokovana Covid-19 virusom stubokom je promijenila način života u cijelom svijetu i prisilila države i pojedince na cijeli niz prilagodbi u svakodnevnom funkcioniranju. Prilagodbe na način življenja u pandemijskim uvjetima podrazumijevale su uvođenje cijelog niza mjera na državnoj razini koje su usmjerene na sprječavanje širenja pandemije i u velikom broju država su podrazumijevale uvođenje mjera socijalnog distanciranja, zatvaranja škola, ograničavanja ili potpune zabrane rada uslužnih djelatnosti i drugih mjera. Uvedene mjere utjecale su na sve građane, no postoje određene društvene skupine koje ipak zaslužuju posebnu pozornost u ovakvim kriznim situacijama, a to su djeca. Posebno važno je pitanje eventualnih promjena u nasilnoj viktimizaciji djece u pandemijskim uvjetima življenja. Postoji bogata tradicija istraživanja negativnih posljedica nasilne viktimizacije djece, kako za život konkretnog djeteta (u smislu dugoročnih negativnih učinaka) tako i za živote budućih generacija

¹ Ovaj rad je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-CORONA-04-2086.

² Autorica za komunikaciju: irma.kovco.vukadin@erf.unizg.hr

(u smislu transgeneracijskih učinaka). Konvencija o pravima djeteta u članku 19. jasno definira zaštitu od nasilja kao jedno od temeljnih prava djeteta. Zaštita od nasilja je i jedan od ciljeva UN-ovog Programa održivog razvoja do 2030. godine.

Jedna od značajnih tema u okviru generalnog područja nasilne viktimizacije djece je tema obiteljskog nasilja kojem su djeca izložena. Ta tema je fokus brojnih radova o negativnim učincima uvedenih mjera socijalnog distanciranja. Djeca se percipiraju kao posebno ranjiva populacija u ovom kontekstu zbog nemogućnosti povjeravanja i prijavljivanja ovakve vrste viktimizacije. S obzirom na UNICEF-ove preporuke (Berman, 2020) o suzdržavanju provođenja epidemioloških istraživanja s djecom u odnosu na COVID-19, većina objavljenih podataka odnosi se na tzv. administrativne podatke, tj. podatke određenih službi koje vode podatke o prijavama obiteljskog nasilja, tj. nasilne viktimizacije djece. Objavljeni su rezultati istraživanja koji potvrđuju povećanje obiteljskog nasilja u pandemijskim uvjetima življenja (AboKresha, Abdelkreem i Elhameed Ali, 2021; Bryant, Oo i Damian, 2020; Cappa i Jijon, 2021; Ebert i Steinert, 2021; Lawson, Piel i Simon, 2020; Lee i sur., 2021; Mazza i sur., 2020; Wenham, Smith i Morgan, 2020) korištenjem različitih istraživačkih pristupa i uzoraka. Nasuprot tome, bilježi se smanjenje broja prijave nalezim organizacijama što se objašnjava prilagodbom državnih tijela pandemijskim uvjetima funkcioniranja koje su rezultat pridržavanja epidemioloških mjera. Prema navodima UNICEF-a iz 2020. godine (UNICEF, 2020), 1,8 milijardi djece živi u 104 države u kojima se desio poremećaj u prevenciji i pružanju usluga zbog pandemije, pri čemu su najčešće onemogućene kućne posjete djeci u riziku od zlostave. Također, podaci o broju prijave zlostavljanja i zapuštanja djece u vrijeme pandemije (posebice u vremenu zatvaranja škola) koincidiraju s podacima o padu prijave u vremenima kada su škole inače zatvorene (periodi školskih praznika) što se objašnjava nemogućnošću učitelja i nastavnika da uoče i prijave takve slućajeve (Baron, Goldstein i Wallace, 2020). Osim obiteljskog nasilja kojem su djeca izložena, postoji cijeli niz drugih oblika nasilne viktimizacije djece. Tu spada seksualno zlostavljanje, vršnjaćko nasilje te drugi oblici nasilnih iskustava. Povećana prisutnost djece u online okruženju se tumaći dvojako: kao rizićni i kao zaštitni ćimbenik. Naime, postoje različiti negativni sadržaji kojima djeca mogu biti izložena u online okruženju i koji mogu predstavljati opasnost za viktimizaciju djece. S druge strane, smatra se kako online prostor nudi i različite pozitivne sadržaje i kontakte koji mogu pomoći djeci koja žive u nepovoljnim okolnostima. Jedan od pozitivnih i suportivnih mehanizama online okruženja predstavljaju linije za pomoć djeci koje su (uglavnom) intenzivirale svoje aktivnosti u online okruženju. Petrowski i sur. (2021) su proveli istraživanje s ciljem utvrđivanja što se dešavalo s linijama pružanja pomoći djeci te nalaze kako su se pozivi djece drastićno povećali od početka pandemije. No, navode različite podatke za pozive u vezi nasilja – u nekim državama je zabilježen porast takvih poziva, dok je u drugim zabilježen pad.

U Hrvatskoj se nasilna viktimizacija djece uobićajeno prijavljuje centrima za socijalnu skrb i policiji. U smislu obiteljskog nasilja, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike je 6.4.2020. godine objavilo Priopćenje o postupanju u situaciji pojaćanog rizika od nasilja u obitelji i zlostavljanja i zanemarivanja djece zbog pojaćanih mjera izolacije radi suzbijanja epidemije COVID-19 u kojem se apelira i moli pomoć svih graćana, ćlanova obitelji, prijatelja u zaštitu potencijalnih ųrtva nasilja i prijavi sumnje na nasilje u dalje opisanim situacijama.

Pandemija uzrokovana Covid-19 virusom zahtjevala je brzu i učinkovitu prilagodbu sustava Ministarstva unutarnjih poslova novim zadaćama usmjerenim na održavanje povoljnog stanja zdravstvene sigurnosti graćana, kroz nadzor i kontrolu izrećenih zaštitnih mjera samoizolacije i karantene te zabrane napuštanja prebivališta. Prepoznajući potencijalne rizike mjera usmjerenih na sprećavanje širenja pandemije, Ministarstvo unutarnjih poslova je u suradnji s Poliklinikom za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i agencijom Degordian pokrenulo javnu kampanju simbolićnog naziva „Iza vrata“, s ciljem osvještavanja graćana o mogućnosti pojave i intenziviranja nasilja unutar obitelji, a posebno nasilja nad djecom za vrijeme pandemije COVID-19. Kroz 30-sekundni spot o djevojćici Mii, koja zbog pandemije ne izlazi iz kuće, a živi sa zlostavljaćem iza zatvorenih vrata svog stana, pozivaju se graćani da reagiraju i pomognu svim „Miama“ za koje sumnjaju ili znaju da su izložene zlostavljanju obavještavanjem policije jer tako mogu spasiti nećiji ųivot. Policija također koristi priliku u svim javnim istupima vezanim za obiteljsko nasilje, podsjetiti graćane na postojanje on-line aplikacije „Red Button“, koja se nalazi na mrećnim stranicama Ministarstva i koja je namijenjena prijavljivanju bilo kojeg oblika zlostavljanja

djece, s ciljem poticanja građana na reakciju (koja može biti i anonimna), kako bi se bez odgode poduzele mjere zaštite svakog pojedinog djeteta.

Kampanju je Europol istaknuo kao primjer dobre prakse, a svoje mjesto ova kampanja našla je i u komunikaciji Hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije³. Također vijest o kampanji preuzela je Europska komisija⁴, Europska mreža prevencije kriminaliteta⁵, Agencija za temeljna prava (European Union Agency for Fundamental Rights) i neke od zemalja članica EU.⁶

Cilj rada i istraživačka pitanja

Cilj ovog rada odnosi se na utvrđivanje strukture nasilne viktimizacije djece prema odabranim skupinama kaznenih djela i utvrđivanje promjena u opsegu nasilne viktimizacije djece u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu.

U svrhu postizanja cilja rada, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. koji su najzastupljeniji oblici nasilne viktimizacije djece u 2019. i 2020. godini
2. postoje li promjene u viktimizaciji pojedinim nasilnim kaznenim djelima u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu i postoje li promjene u zastupljenosti pojedinih kaznenih djela u ukupnom broju analiziranih kaznenih djela
3. postoje li promjene u broju djece – žrtava obiteljskog nasilja po prekršajnoj osnovi
4. postoje li promjene u mjesečnoj distribuciji broja prijava analiziranih kaznenih djela
5. postoje li promjene u mjesečnoj distribuciji broja djece – žrtava obiteljskog nasilja.

Metoda

U radu se koriste policijski statistički podaci o broju prijava podnesenih državnim odvjetništvima u Republici Hrvatskoj na mjesečnoj osnovi. Važno je naglasiti kako od vremena događaja do policijske prijave može proteći određeno vrijeme – ponekad prijavitelj viktimizaciju prijavljuje nakon određenog vremena, a ponekad je policiji potrebno određeno vrijeme za utvrđivanje identiteta počinitelja. Policijsko postupanje u slučajevima viktimizacije djece je žurno što znači da se prijave (npr. za seksualnu viktimizaciju djeteta) podnose u roku od 24 sata ili (u slučaju složenijih izvida) do 15 dana od saznanja za viktimizaciju djeteta. Osim broja o prijavljenim kaznenim djelima, u radu se koriste i podaci o broju žrtava obiteljskog nasilja (podaci o broju oštećenih osoba u policijskoj statistici).

Odabrana su ona kaznena djela koja u osnovnom opisu kaznenog djela sadrže element nasilja. Iz tog razloga u ovu analizu nisu uključena kaznena djela kreirana specifično u svrhu zaštite djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja. Naime, od 1. siječnja 2013. godine je na snazi novi Kazneni zakon koji je donio određene izmjene u odnosu na zaštitu seksualnog integriteta djece u koji su implementirane odredbe Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja te drugih relevantnih dokumenata. Kreirana je nova skupina kaznenih djela koja u osnovnom opisu nema sadržan element nasilja, već je uporaba sile ili prisile temelj za kvalificirani oblik djela. Iz tog razloga ta kaznena djela nisu uključena u ovu analizu. Kod kaznenog djela povreda djetetovih prava (riječ je o novom nazivu kaznenog djela zlostavljanje i zapuštanje djeteta) također postoji određeno odstupanje s obzirom na činjenicu da se radi o tzv. omisivno-komisivnom deliktu koji sadrži dvije moguće vrste ponašanja: 1. grubo zanemarivanje dužnosti podizanja, odgoja i obrazovanja djeteta te 2. zlostavu ili prisilu djeteta na aktivnosti neprimjerene dobi djeteta ili kojima se ugražavaju djetetova prava. Podaci o ovom kaznenom djelu uključena su ovu analizu jer se radi o temeljnom kaznenom djelu koje se analizira kada se govori o nasilju prema djeci. Kod interpretacije podataka treba

³ <https://eu2020.hr/Home/OneNews?id=275> pristupljeno 24.07.2021.

⁴ <https://twitter.com/EUHomeAffairs/status/1252602938146484224> pristupljeno 22.07.2021.

⁵ <https://eucpn.org/document/behind-the-door> pristupljeno 24.07.2021.

⁶ <https://eu2020.hr/Home/OneNews?id=275> pristupljeno 19.07.2021.

stoga voditi računa da ovo kazneno djelo obuhvaća i zapuštanje, a ne samo zlostavljanje, tj. nasilnu viktimizaciju.

U svrhu dobivanja odgovora na istraživačka pitanja, korištena je deskriptivna statistika (frekvencije i postotci).

Rezultati i diskusija

Nasilna viktimizacija djece

Tablica 1 sadrži podatke o broju prijavljenih kaznenih djela s elementima nasilja počinjenih prema djeci u 2019. i 2020. godini iz kojih je vidljiva dominantna zastupljenost povrede prava djeteta (69% 2019. i 76,9% 2020. godine). Podaci o ukupnom broju ovih kaznenih djela ukazuju na porast ovih oblika viktimizacije djece u 2020. godini za 18%. Frekvencije za pojedina kaznena djela ukazuju na porast broja prijava za kaznena djela tjelesne ozljede, prisile, povrede djetetovih prava i nasilja u obitelji te pad broja prijava za kaznena djela teškog ubojstva, teške tjelesne ozljede, sudjelovanja u tučnjavi, prijetnje, silovanja, razbojništva, razbojničke krađe i iznude.

Ako promatramo strukturu nasilne viktimizacije prema predstavljenim kaznenim djelima, uočavamo pad udjela određenih kaznenih djela u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu (ubojstvo, teško ubojstvo, tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, sudjelovanje u tučnjavi, prijetnja, silovanje, razbojništvo, razbojnička krađa i iznuda) te porast udjela prisile, povrede djetetovih prava te nasilja u obitelji. Ovi trendovi, koji ukazuju na povećanje broja kaznenih djela počinjenih unutar obitelji, mogu se tumačiti zabranjenim ili vrlo ograničenim izlascima djece iz doma radi epidemioloških mjera (on-line nastave od kuće, zabrane okupljanja, slobodnih aktivnosti, zabrane rada ugostiteljskih objekata i sl.), ali i ograničenošću izlazaka roditelja i drugih članova obitelji (rad od kuće, ostanak bez posla i sl.), što pretpostavlja dugotrajni zajednički boravak u stambenom prostoru. Samim time povećavaju se rizici za pojavu nasilja nad djecom, koji su najčešće uzrokovani frustracijama roditelja, nemirom, te socijalnom i financijskom nesigurnošću.

Tablica 1. Broj kaznenih djela s elementima nasilja počinjenih prema djeci u 2019. i 2020. godini

	2019		2020	
	f	%	f	%
ubojstvo	2	0,09	2	0,07
teško ubojstvo	10	0,4	4	0,1
tjelesna ozljeda	228	9,9	233	8,6
teška tjelesna ozljeda	46	2,0	25	0,9
sudjelovanje u tučnjavi	6	0,3	1	0,04
prisila	1	0,04	4	0,1
prijetnja	262	11,4	231	8,5
spolni odnošaj bez pristanka/silovanje*	45	2,0	20	0,7
povreda djetetovih prava	1584	69,0	2088	76,9
nasilje u obitelji	45	2,0	58	2,1
razbojništvo	37	1,6	25	0,9
razbojnička krađa	3	0,1	2	0,07
iznuda	25	1,0	23	0,8
UKUPNO	2294	100,0	2716	100,0

* Kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka je od 1.1.2020. prestalo biti samostalno kazneno djelo te je postalo osnovni oblik silovanja.

Osim na kaznenoj, obiteljsko nasilje je u Hrvatskoj regulirano i na prekršajnoj razini. Tablica 2 sadrži podatke o broju žrtava obiteljskog nasilja u 2019. i 2020. godini prema kojoj je vidljiv pad broja osoba oštećenih ovim prekršajem za 7% te pad broja oštećene djece za 20%. Podaci o udjelu djece oštećene ovim prekršajem u odnosu na ukupan broj u svakoj pojedinoj godini pokazuje smanjenje udjela djece koja su oštećena obiteljskim nasiljem u 2020. godini. U razumijevanju ovakvih podataka se može samo spekulirati kako mjere socijalnog distanciranja nisu dozvoljavale djeci (kao i drugim žrtvama obiteljskog nasilja) kontaktiranje nadležnih službi.

Tablica 2. Broj žrtava obiteljskog nasilja prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji

	2019	2020
Ukupno oštećeni	10671	9888
Djeca	1922	1524
% (djeca)	18,0	15,4

Mjesečna distribucija nasilne viktimizacije djece

U ovom dijelu rada analiziraju se pojedina kaznena djela iz tri skupine kaznenih djela na štetu djece – kaznenih djela protiv života i tijela, spolne slobode, braka, obitelji i djece te prekršaji obiteljskog nasilja.

Djeca su bila žrtve ukupno 4 ubojstva u 2019. i 2020. godini, po dva ubojstva u svakoj godini. U 2019. godini jedno ubojstvo je počinjeno (ili prijavljeno) u lipnju, a jedno u listopadu, a u 2020. godini jedno u lipnju i jedno u srpnju. Mjesečna distribucija prijave teškog ubojstva na štetu djece prikazana je u Tablici 3 iz koje je razvidno kako je u analiziranom razdoblju počinjeno više teških ubojstava nego ubojstava.

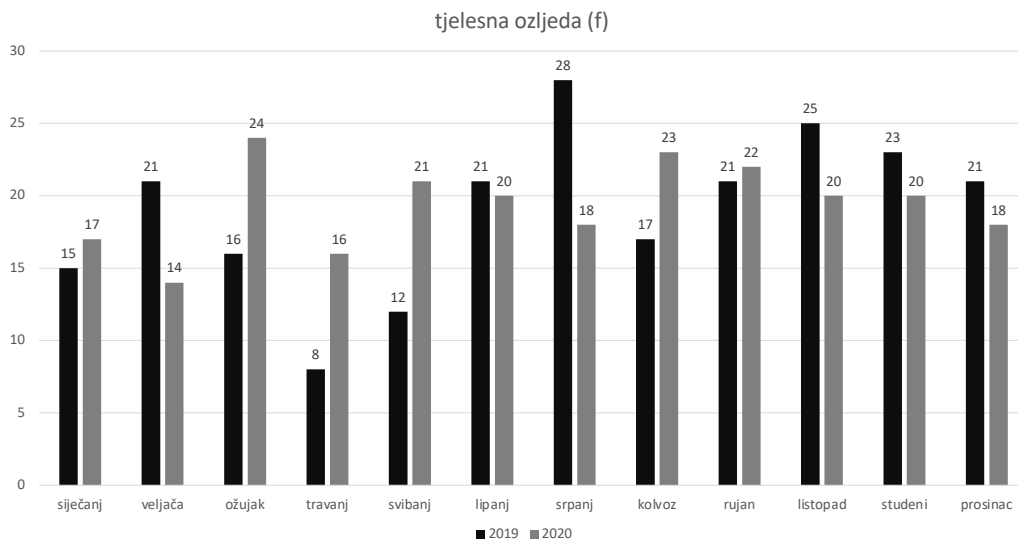
Tablica 3. Mjesečna distribucija prijave teškog ubojstva na štetu djece

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
2019.	0	5	0	0	0	1	0	2	0	2	0	0
2020.	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0

Podaci o kaznenom djelu tjelesne ozljede na štetu djece prikazani su u Grafu 1 iz kojeg je vidljiv porast ovih kaznenih djela u siječnju, ožujku, travnju, svibnju, kolovozu i rujnu 2020. godine, dok je u ostalim mjesecima primjetan pad.

Navedeni porast prema mjesečnoj distribuciji može se pripisati djelomičnom popuštanju i ukidanju striktnih epidemioloških mjera, odnosno, povratku na redovne oblike održavanja nastave u školama, a samim time i većoj izloženosti djece vanjskim rizičnim faktorima za počinjenje ovih kaznenih djela. Naime, s obzirom da se kaznena djela tjelesne ozljede na štetu djece najčešće čine od strane vršnjaka ili vršnjačkih skupina, izlazak iz sigurnosti doma i neometano kretanje djece, kako zbog školskih obaveza, tako i zbog ponovnog uključivanja u izvanškolske aktivnosti, predstavlja povećan rizik za pojavu ovih kaznenih djela.

Graf 1. Mjesečna distribucija prijave tjelesne ozljede na štetu djece

U Tablici 4 prikazana je mjesečna distribucija kaznenih djela teške tjelesne ozljede počinjenih na štetu djece. Do ožujka je primjetan identičan broj prijavljenih kaznenih djela, a nakon ožujka se u 2020. godini bilježi pad u prijavama ovih kaznenih djela u travnju, srpnju, kolovozu, rujnu, listopadu, studenom i prosincu. Treba ipak primijetiti kako se radi o relativno niskim frekvencijama što dovodi u pitanje opravdanost govorenja o trendovima.

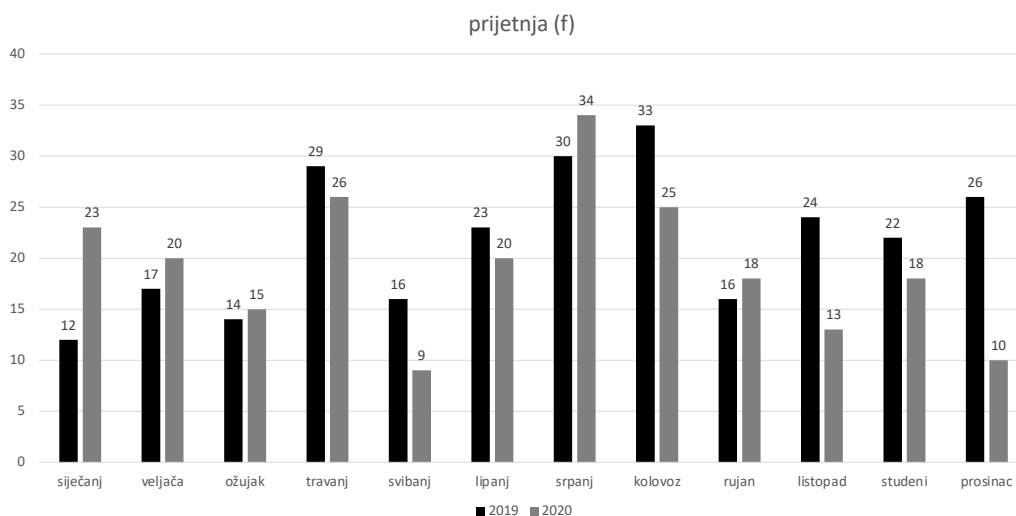
Tablica 4. Mjesečna distribucija prijava teške tjelesne ozljede na štetu djece

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
2019.	2	4	2	3	1	2	5	5	7	3	7	5
2020.	2	4	2	0	2	3	2	1	3	2	1	3

Podaci o mjesečnoj distribuciji prijava kaznenog djela prijetnje (Graf 2) pokazuje porast prijava ovih kaznenih djela do ožujka (u kojem je vidljiv najmanji porast), nakon čega je vidljiv pad broja prijava do lipnja nakon kojeg je opet vidljiv porast prijava za ovo kazneno djelo u srpnju i rujnu.

Evidentirani porast prijava prijetnji događa se u mjesecima u kojima nisu bile na snazi strikne epidemiološke mjere pa je za pretpostaviti su roditeljski nadzor i socijalna izoliranost utjecali na smanjenje broja ovih kaznenih djela u vrijeme epidemioloških mjera. Naime, u praksi se ova kaznena djela najčešće događaju unutar vršnjačkih grupa, kako u školi, tako i u neformalnom druženju, od strane poznatih osoba.

Graf 2. Mjesečna distribucija prijava prijetnji na štetu djece

U okviru kaznenih djela protiv spolne slobode, prikazuju se podaci za kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka i silovanja zajedno jer je (kao što je prethodno pojašnjeno) od 1.1.2020. godine kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka brisano kao posebno kazneno djelo te je spolni odnošaj bez pristanka postao osnovni oblik kaznenog djela silovanja. Porast prijava za ovo kazneno djelo primjetno je (premda trebati imati na umu da se radi o relativno niskim apsolutnim frekvencijama) u veljači, ožujku, travnju i rujnu.

Iako se u ukupnom broju ovih kaznenih djela u 2020. godini bilježi pad, za tumačenje frekvencije porasta u pojedinim mjesecima bilo bi potrebno izvršiti detaljniju analizu svih pojedinih predmeta i utvrditi mjesto počinjenja kaznenog djela te odnos počinitelja i žrtvu (radi li se primjerice o počinitelju koji je djetetu bliska osoba ili ne). Prethodna praktična iskustva govore da se kontakti spolni delikti na štetu djece najčešće počinjeni od strane djeci poznatih osoba (vršnjaka ili bliskih osoba). Za pretpostaviti je da je općenita društvena situacija u kojoj je došlo do ograničenih socijalnih kontakata, pogodovala ukupnom značajnom smanjenju ovih kaznenih djela.

Tablica 5. Mjesečna distribucija prijava spolnog odnošaja bez pristanka i silovanja na štetu djece

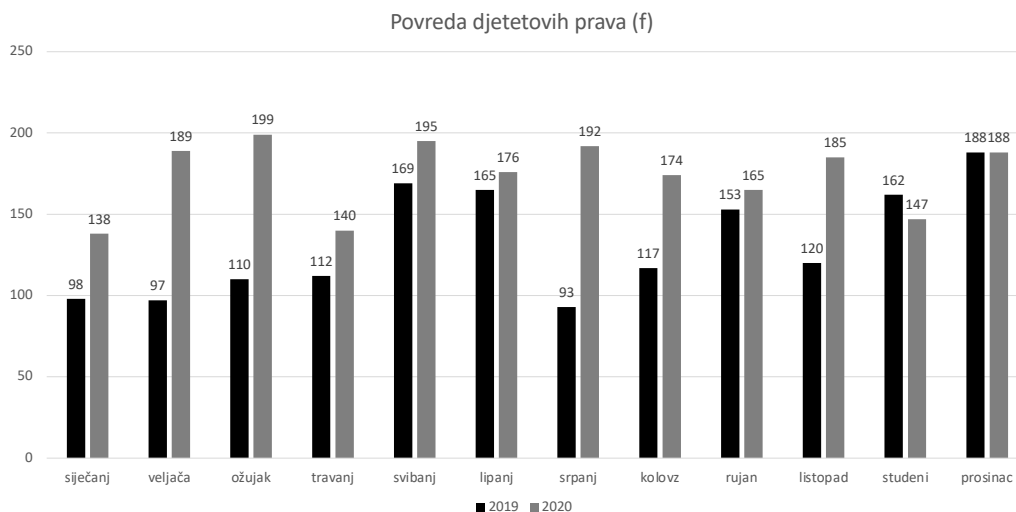
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
2019.	0	0	0	0	8	4	6	1	0	17	2	7
2020.	0	2	2	1	3	0	2	1	1	3	2	3

U okviru skupine kaznenih djela protiv braka, obitelji i djece najzastupljenije kazneno djelo je kazneno djelo povrede prava djeteta (zlostavljanja i zapuštanja) pa su podaci o mjesečnoj distribuciji prijava tog kaznenog djela prikazani u Grafu 3. Porast broja prijava u 2020. godini je zamjetan u svim mjesecima osim u studenom u kojem se bilježi pad broja prijava za 9% te prosinca u kojem se radi o istom broju djela. Najveći porast broja prijava vidljiv je u srpnju (106%), veljači (95%) te ožujku (81%).

Generalno govoreći, primjetan je porast prijava ovog kaznenog djela u 2020. u odnosu na 2019. godinu. Teško je, međutim, interpretirati ove podatke u odnosu na pandemiju bez statističkih pokazatelja o trendovima u prijavljivanju ovog kaznenog djela u prethodnim razdobljima. Problem zlostavljanja i zapuštanja djece je u Hrvatskoj predmet kontinuiranog osvještavanja i dodatnog osposobljavanja

stručnjaka različitih profila za adekvatniju detekciju i prijavljivanje ovakvih slučajeva. U odnosu na pandemijsko vrijeme, interesantno je ipak primijetiti kako je porast prijava ovog kaznenog djela slabije izražen upravo u vrijeme prekida odlaska djece u školu (travanj, svibanj i lipanj). Na žalost, u Hrvatskoj ne postoje pouzdane studije koje bi odgovorile na pitanje najčešćih prijavitelja ovog kaznenog djela pa se ovaj slabiji porast u navedenom razdoblju ne može izolirano povezati s činjenicom prekida odlaska djece u školu, tj. dobre detekcije problema od strane nastavnog osoblja.

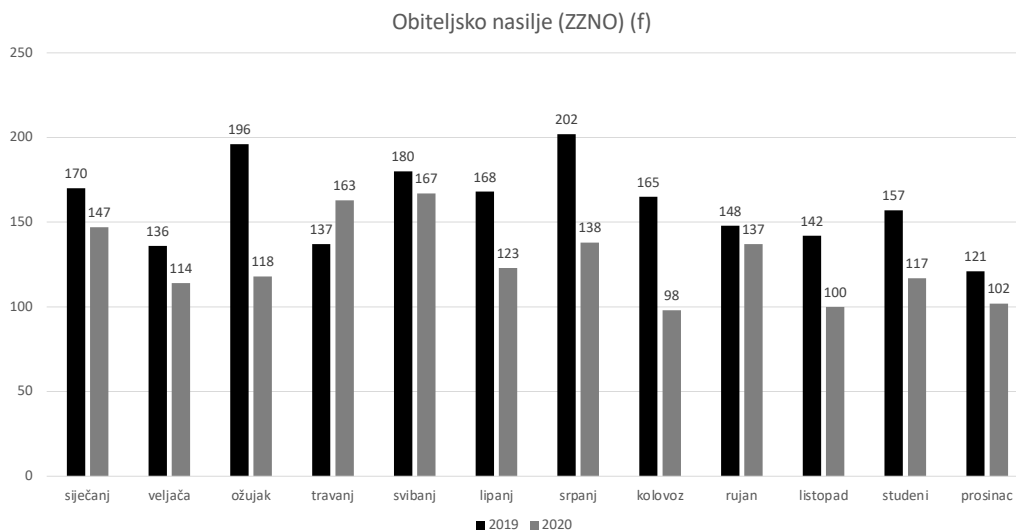
Graf 3. Mjesečna distribucija prijava povrede djetetovih prava

Osim broja prijava za kaznena djela na štetu djece, u nastavku se prijavljuju i podaci o broju djece koja su žrtve obiteljskog nasilja prema prekršajnim odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Za razliku od prethodnih podataka u kojima je jedinica promatranja bio broj kaznenih prijava, ovdje je jedinica promatranja broj osoba koje su oštećene prekršajem. Mjesečna distribucija (Graf 4) pokazuje prilične mjesečne oscilacije u obje promatrane godine. Pad broja djece žrtava obiteljskog nasilja u 2020. godini primjetan je u svim mjesecima, osim u travnju u kojem je prisutan porast od 19%. Najveći pad primjetan je u kolovozu (41%) te ožujku (40%).

Vrlo je izazovno pokušati interpretirati ove podatke bez podataka o ukupnom broju osoba koje su žrtve obiteljskog nasilja u prekršajnom smislu. Postavlja se pitanje povezanosti podataka o kaznenom djelima obiteljskog nasilja i povredi djetetovih prava (zlostavljanje djece) s podacima o obiteljskom nasilju u prekršajnom smislu. Jedan od mogućih pravaca razumijevanja podataka o padu broja djece oštećene prekršajnom odredbom je već navedena činjenica konstantnih napora različitih sektora društva u većem osvještavanju i osposobljavanju stručnjaka za prepoznavanje određenih ponašanja kao kaznenih, a ne prekršajnih. No, za davanje decidiranijeg odgovora na ovo pitanje bi bilo potrebno napraviti detaljniju analizu statističkih pokazatelja, ali i stavova stručnjaka koji postupaju u ovakvim predmetima. Jedino na taj način bi se moglo doći do jasnijeg odgovora na pitanje promjene u politici zaštite djece od ovakvog oblika viktimizacije u Hrvatskoj.

Graf 4. Mjesečna distribucija broja djece žrtava obiteljskog nasilja (ZZNO)

Zaključna razmatranja

Cilj ovog rada odnosio se na utvrđivanje strukture nasilne viktimizacije djece u odnosu na određeni broj pojava oblika takve viktimizacije i utvrđivanje promjena u opsegu nasilne viktimizacije u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu. U odnosu na postavljena istraživačka pitanja, temeljem analize policijskih podataka, možemo zaključiti sljedeće:

1. Najzastupljeniji oblik nasilne viktimizacije djece u 2019. i 2020. godini je zlostavljanje i zapuštanje (kazneno djelo povreda prava djeteta);
2. Analiza statističkih pokazatelja za 2020. godinu i odnosu na 2019. godinu ukazuje na porast broja prijava za kaznena djela tjelesne ozljede, prisile, povrede djetetovih prava i nasilja i obitelji te na pad broja prijava za kaznena djela teškog ubojstva, teške tjelesne ozljede, sudjelovanja u tučnjavi, prijetnje, silovanja, razbojništva, razbojničke krađe i iznude. Analiza podataka o zastupljenosti pojedinog kaznenog djela u ukupnom broju kaznenih djela analiziranih za potrebe ovog rada pokazuje pad udjela ubojstva, teškog ubojstva, tjelesne ozljede, teške tjelesne ozljede, sudjelovanja u tučnjavi, prijetnje, silovanja, razbojništva, razbojničke krađe i iznude te porast udjela prisile, povrede djetetovih prava te nasilja u obitelji.
3. U 2020. godini je primjetno smanjenje (za 3%) udjela djece žrtava obiteljskog nasilja po prekršajnoj osnovi.
4. Kod većine analiziranih kaznenih djela se uočavaju određene promjene u broju prijava na mjesečnoj osnovi (2020. godine u odnosu na 2019. godinu).
5. Smanjenje broja djece žrtava obiteljskog nasilja primjetno je u gotovo svim mjesecima 2020. godine u odnosu na 2019. godinu.

Zaključno se može konstatirati kako su vidljive određene promjene u opsegu i strukturi nasilne viktimizacije djece u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, no bilo kakva konkretnija interpretacija statističkih pokazatelja u smislu neposrednijeg povezivanja s pandemijskim uvjetima življenja u Hrvatskoj nije moguća bez dodatnih analiza. Glavno ograničenje takve interpretacije nalazi se u samom metodološkom objašnjenju policijskih podataka. U smislu mjesečne usporedbe podataka (koja je svojevrsni temelj za pokušaj promišljanja utjecaja pandemijskih uvjeta života na nasilnu viktimizaciju djece) glavno ograničenje proizlazi iz činjenice da mjesec prijave kaznenog djela ne mora biti istovjetan mjesecu događaja (u slučaju protoka određenog vremena od događaja do prijave), posebno kod nekih kaznenih djela koja se mogu dešavati i određenom vremenskom kontinuitetu. U izvanrednim okolnostima koje zasigurno predstavlja pandemija u kojima je etički upitno provođenje epidemioloških

istraživanja s djecom, postaje sasvim jasna potreba uspostave jedinstvene i metodološki "čiste" baze podataka (bar i na razini jednog resora poput policije) koja bi omogućila praćenje promjena u nasilnoj viktimizaciji djece kako bi se omogućilo kreiranje adekvatnih mjera zaštite djece i prevencije problema.

Literatura

AboKresha, S.A., Abdelkreem, E. i Elhameed Ali, R.A. (2021). Impact of COVID-19 pandemic and related isolation measures on violence against children in Egypt. *Journal of the Egyptian Public Health Association*, 96(1):11. doi: 10.1186/s42506-021-00071-4.

Baron, E.J., Goldstein, E.G. i Wallace, C.T. (2020). Suffering in silence: how COVID-19 school closures inhibit the reporting of child maltreatment. *Journal of Public Economics*, 190: 104258. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104258>

Berman, G. (2020). Ethical considerations for evidence generation involving children on the COVID-19 pandemic. UNICEF Office of Research – Innocenti Discussion Paper. <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/DP%202020-01%20CL.pdf>

Bryant, D.J., Oo, M. i Damian, A.J. (2020). The rise of adverse childhood experiences during the COVID-19 pandemic. *Psychological Trauma: Theory, Research, and Policy*, 12(S1), S193-S194. Doi: [10.1037/tra0000711](https://doi.org/10.1037/tra0000711)

Cappa, C. i Jijon, I. (2021). COVID-19 and violence against children: a review of early studies. *Child Abuse & Neglect*, 116(Pt 2):105053. doi: 10.1016/j.chiabu.2021.105053.

Ebert, C. i Steinert, J.I. (2021). Prevalence and risk factors of violence against women and children during COVID-19, Germany. *Bulletin of the World Health Organization*, 99(6), 429-438. <http://dx.doi.org/10.2471/BLT.20.270983>

Lee, S.J., Ward, K.P., Lee, J.Y. i Rodriguez, C.M (2021). Parental social isolation and child malreatment risk during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence*, Jan14:1-12. doi: 10.1007/s10896-020-00244-3. Epub ahead of print. PMID: 33462526; PMCID: PMC7807402.

Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janiri, L. i Sani, G. (2020). Danger in danger: interpersonal violence during COVID-19 quarantine. *Psychiatry Research*, 289:113046. Doi: [10.1016/j.psychres.2020.113046](https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113046)

UNICEF (2020). Protecting children from violence in the time of COVID-19: disruptions in prevention and response services. New Yor: UNICEF. <https://www.unicef.org/reports/protecting-children-from-violence-covid-19-disruptions-in-prevention-and-response-services-2020>

Wenham, C., Smith, J. i Morgan, R. (2020). Gender and COVID-19: the gendered impacts of the outbreak. *Lancet*, 395(10227), 846-848. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30526-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30526-2)

Internetski izvori

<https://eu2020.hr/Home/OneNews?id=275> pristupljeno 24.07.2021.

<https://twitter.com/EUHomeAffairs/status/1252602938146484224> pristupljeno 22.07.2021.

<https://eucpn.org/document/behind-the-door> pristupljeno 24.07.2021.

<https://eu2020.hr/Home/OneNews?id=275> pristupljeno 19.07.2021.

**VIOLENT VICTIMIZATION OF CHILDREN IN PANDEMIC LIVING CONDITIONS
IN CROATIA**

Abstract: *The pandemic caused by the Covid-19 virus has drastically changed the way of life all over the world and forced states and individuals to make a whole series of adjustments in their daily functioning. Adaptations to the pandemic lifestyle have led to the introduction of a range of measures at the state level aimed at preventing the spread of the pandemic. Many countries have introduced measures of social distancing, school closures, restrictions or total bans on services and other measures. The introduced measures have affected all citizens, but there are certain social groups that deserve special attention in such crisis situations, and that is children. Of particular importance is the issue of possible changes in the violent victimization of children in pandemic living conditions. The aim of this paper is to determine the structure of violent victimization of children according to selected groups of criminal offenses and to determine changes in the scope of violent victimization of children in 2020 compared to 2019. The analysis of police data indicates the following: 1) the most common form of violent victimization of children is child abuse; 2) in 2020, there was increase in the number of reports for the criminal offenses of bodily injury, coercion, violation of children's rights and family violence; 3) there is a noticeable decrease in the number of children victims of domestic violence on a misdemeanor basis, 4) in most of the analyzed criminal offenses, monthly oscillations are recorded in 2020 compared to 2019; 5) the decrease in the number of children victims of domestic violence is noticeable in almost all months of 2020 compared to 2019. In conclusion, certain changes in the scope and structure of violent victimization of children in 2020 compared to 2019 are noted, the impossibility of analyzing the impact of pandemic measures on these changes due to the characteristics of police statistics is emphasized, and the importance of establishing a reliable database on violent victimization of children is underlined.*

Keywords: *violence, children, Covid-19, police data, Croatia*